

P. Imréné (Klein Rózsa) 4 Évesen

A képen én [Klein Rózsa] vagyok látható, négyéves koromban.

Máramarosszigeten születtem 1907-ben, még az Osztrák--Magyar Monarchiában. Ott jártam iskolába. Volt egy zsidó elemi iskola, Máramarosszigeten, Darvasnak hívták hivatalosan. Itt még magyarul tanultam. Az volt akkor a legjobb iskola a városban. Oda négy évet jártam. Tízéves koromtól polgáriba jártam négy évig, a Líceum utcába. Aztán mentem a gimnáziumba. Ez már román nyelvű lánygimnázium volt (Liceul de Fete Domnita Ileana). Az első világháború után a románok megkapták Erdélyt. Onnantól már csak román lánygimnázium volt ötödiktől. Abban az időben, aki az iskolában egy magyar szót kiejtett, büntetést kapott. 1927-ben érettségiztem. De olyan gyorsan megtanul egy nyelvet az ember. Nagyon jó latinista voltam. Nagyon szerettem, és ezért nekem nagyon könnyű volt megtanulnom idegen nyelveket. A szavak kilencvennyolc százaléka a románban latin eredetű. Az érettségimre méltán nagyon büszke vagyok, mint életem egyik legnagyobb sikerére. Akkoriban Romániában bevezették a francia típusú érettségit, tíz középiskola tanulói közül az első helyen végeztem, így szereztem meg az érettségit. A lapok is írtak rólam, nem mellékesen megjegyezve, hogy lám-lám, itt nincs is antiszemitizmus, hisz egy zsidó lány lett a legjobb. Én hét nyelven tudok a mai napig is.

Máramarosszigeten két helyen laktunk. Az elsőre nem emlékszem, mert ott csak pár évig éltünk, nincs emlékem róla. Annyit tudok csak erről a házról, hogy a református egyház tulajdonában volt. A másik ház, amire már én is emlékszem, az a Rózsa utcában volt, és az már a miénk volt. Nagyon szép ház volt, három szobánk volt, nagy kertünk és udvarunk.

Nálunk mindig cselédek voltak, általában kettő. Volt egy szakácsné, mert kellett főzni és vásárolni. Anyám az üzletben volt, nem tudott ránk főzni. Szobalány is volt, ő törődött a házzal. Ők vezették ketten a háztartást. A cselédek Máramaros megyéből voltak. Ha jól emlékszem, magyarul beszéltek.

Kóser háztartást vezetett anyám természetesen. A nagymamám meg pláne. A szakácsnő, az természetesen zsidó volt, így mindent tudott, amit a kóserségről tudni kell. Nekünk viszont nem volt fräuleinünk, ahogy az más rokoncsaládban megvolt. Nekünk arra már nem tellett. Az én szüleim nem gyújtottak szombaton villanyt, jó zsidók voltak, és mindig volt egy cseléd aki meggyújtotta a szombati gyertyát [A szombati -- sábbáti -- gyertyákat pénteken, félórával a napnyugta előtt gyújtják meg, de természetesen nem a cseléd, hanem a ház asszonya, vagy ha nincs, akkor bárki más felnőtt zsidó személy. Szombaton, a három csillag megjelenése után a hávdálá-gyertyát gyújtja meg a családfő. -- A szerk.]. A szobalány nem volt zsidó. Ő rendezte a szombati dolgokat.

Volt mosónőnk is. Minden héten volt nagymosás. A mosónő nem volt zsidó, ott lakott Máramarosszigeten. Anyám nagyon nagy háztartást vezetett, hiszen hat gyerek volt a családban. A parasztok népviseletben jártak akkor Máramarosszigeten. A szakácsnő, a szobalány nálunk rendes levetett ruhákban járt.

Háziáldás (mezüze) volt az ajtónkon, ez akkor természetes volt a zsidóknál. Apámék rendszeren betartották a vallást, és nekünk is, gyerekeknek be kellett tartani. Máramarossziget nagyon nagy hely volt, mikve is volt természetesen. Sokkal több zsidó élt ott, mint a közeli Szatmárnémetiben. Nagyon vallásos hely volt.

Mi otthon magyarul beszélünk. Németül is tudunk, de inkább a nagynénimék, akik nagyon gazdagok voltak, ők beszéltek jobban, mert ott volt német fräulein. Apám jiddisül is tudott. Én is tudtam, a testvéreim is tudtak, de mi otthon magyarul beszélünk. Hallomásból tanultam meg, meg voltak olyan rokonok, akik nem tudtak olyan jól magyarul. Velük jiddisül beszélünk. Én ma is tudok, beszélem a jiddis nyelvet, csak nincs kivel.